

23^ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Φιλόσοφοι από εκατόν πέντε χώρες του κόσμου και περισσότεροι από δύο χιλιάδες ήλθαν στην Αθήνα, την πόλη που καλλιέργησε και συζήτησε τα θεμελιώδη προβλήματα της φιλοσοφίας και συγκρότησε την αρχαία ελληνική σκέψη, για να λάβουν μέρος στο 23^ο Παγκόσμιο Συνέδριο Φιλοσοφίας, από τις 4-10 Αυγούστου 2013.

Το κεντρικό θέμα του Συνεδρίου «Η Φιλοσοφία ως έρευνα και τρόπος ζωής» παραπέμπει στην αρχαία ελληνική σκέψη και στοχασμό και επαναφέρει τον προβληματισμό αυτό στις ρίζες του ύστερα από τη διαδρομή της πάνω από 1500 χρόνια στη Δύση, όπου αντιμετωπίστηκε ως γνωσιολογία, μεθοδολογία και λογική της επιστήμης.

Μεγάλος αριθμός συνέδρων ασχολήθηκε με την αρχαία ελληνική φιλοσοφική σκέψη και ιδιαίτερα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, αναδεικνύοντας οντολογικά, ηθικά και αισθητικά προβλήματα ως επί το πλείστον, όπως φύση-άνθρωπος, ισορροπία ύλης και πνεύματος, μεσότητας, που συνιστούν τον τρόπο ζωής. Είναι σημαντικό ότι οι αναφορές εκατοντάδων εισηγητών στην αρχαία ελληνική σκέψη, σε σύγκριση με τη σύγχρονη, στην πραγματικότητα προώθησε την αντίληψη της αναζήτησης της γένεσης, της εξέλιξης και ανάπτυξης της φιλοσοφίας από το παρελθόν μέχρι τις μέρες μας.

Το ενδιαφέρον αυτού του Συνεδρίου είναι ότι υπήρχε μια ισορροπία ανάμεσα στις εισηγήσεις που αναζητούν αυτά τα προβλήματα στο ιστορικό παρελθόν και τις εισηγήσεις που ασχολήθηκαν με τις φιλοσοφικές σχολές, όπως Θετικισμός, Φαινομενολογία, Υπαρξισμός, Αναλυτική φιλοσοφία, Μαρξισμός και με τη σκέψη σύγχρονων φιλοσόφων.

Στην εναρκτήρια συνεδρίαση στην AULA της Φιλοσοφικής στις 4 Αυγούστου, υποδέχθηκε τους Συνέδρους ο Πρόεδρος της Ελληνικής Οργανωτικής Επιτροπής καθηγητής Κ. Βουδούρης, ο Πρόεδρος της FISK McBride ο Πρύτανης Θ. Πελεγρίνης και η Κοσμήτωρ της Σχολής Αμαλία Μόζερ· ο κεντρικός ομιλητής Ε. Agazzi, έδωσε τις κύριες κατευθύνσεις για τη στροφή της φιλοσοφίας σήμερα προς την αρχαία σκέψη, την ιστορικότητα και την εξέλιξη. Στο Τμήμα του Διεθνούς Ινστιτούτου Φιλοσοφίας με την οργάνωση του Enrico Berti (Ιταλία) και της καθηγήτριας Αθανασίας Γλυκοφρύδη-Λεοντσίνη συζητήθηκαν οι νέες τάσεις.

Την πρώτη ημέρα είχαμε έξι τμήματα για την Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία, έξι για την Ηθική, τρία για τη Φιλοσοφία της Εκπαίδευσης, δύο για

την Ιστορία της Φιλοσοφίας και της Πολιτικής. Εισηγήσεις από ελληνικής πλευράς είχαμε της Δ. Μωραΐτη, σχετικά με την ψυχολογική επίδραση του δράματος, κατά τον Πλάτωνα και Αριστοτέλη και του Ι. Καλογεράκου για τη θέση του Καλλικλή στον Γοργία του Πλάτωνα: «Πώς πρέπει να ζούμε». Η Σοφία Βουδούρη ανέπτυξε το θέμα Η Φιλοσοφία ως τρόπος ζωής και Ο Πλούταρχος στον Αλέξανδρο τον Μέγα.

Στο Τμήμα Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Φιλοσοφία διατυπώθηκαν απόψεις για τη Φιλοσοφία του Ευαγγ. Μουτσόπουλου «Περί καιρικότητας», από την Ευσταθία Αμπατζή, για τον δημιουργικό εκλεκτισμό του Π. Βράιλα Αρμένη, από την Αικ. Δώδου, για την ανθρώπινη ύπαρξη στον Χ. Μαλεβίτση από την Δ. Παπαγγελή-Βαλιούρη.

Το βράδυ έγινε μια ωραία εκδήλωση στο Ηρώδειο με ομιλίες του Βουδούρη, του Δημάρχου Αθηναίων κ. Καμίνη, του Υπουργού Πολιτισμού, με συμφωνική μουσική και ελληνικούς χορούς.

Τη δεύτερη ημέρα, 5 Αυγούστου σε μια αξιολογή συνεδρίαση για τη «Μεθοδολογία των μαθηματικών μοντέλων και λογικών συστημάτων στη μαθηματική επιστήμη», ο Ι. Βανδουλάκης μίλησε για τις σύγχρονες τάσεις όπως και ο Αργύρης Νικολαΐδης.

Έγινε τιμητική εκδήλωση για τα 100 χρόνια και την επιστημονική δράση του ακαδημαϊκού Κων. Δεσποτόπουλου. Μίλησαν οι καθηγητές/τριες Μυρτώ Δραγώνα-Μονάχου, Α. Κουλουμπαρίτης, Γ. Αποστολοπούλου, Ευάγγ. Πρωτοπαπαδάκης κ.ά. Την τρίτη ημέρα, 6 Αυγούστου, η πρωινή συνεδρίαση στην Aula ήταν αφιερωμένη στον διαπρεπή φιλόσοφο Habermas με θέμα την Κοσμοπολιτική. Ο φιλόσοφος διατύπωσε μια πρόταση για μιαν άλλη Ευρώπη στηριγμένη στην αλληλεγγύη. Εξήγησε ότι η αλληλεγγύη δεν είναι γι' αυτόν μια δίκαιη πράξη ούτε μια ηθική επιταγή, αλλά μια πολιτική πράξη, που βασίζεται στην προσδοκία της αμοιβαιότητας. Ενδιαφέρον είχε το Τμήμα σχετικά με την φιλία και κοινωνία των πολιτών με ομιλήτριες την Ελ. Λεοντσίνη, Φιλία ως κοινωνικό αγαθό: Αριστοτέλης και Ύστερα και Ελ. Καραμπατζάκη: Φιλία στην ελληνική φιλοσοφία.

Στη συνεδρίαση για την αρχαία ελληνική κλασική φιλοσοφία, ο Σπ. Τουλιάτος εισηγήθηκε το θέμα: «Η λειτουργία της κατηγορίας κατά τον Αριστοτέλη», επικεντρώνοντας στα έργα *Κατηγορίαι* και *Μετά τα Φυσικά*, Ζ και Α. Στην Ολομέλεια: Αριστοτέλης και Σύγχρονη Επιστήμη, μίλησαν οι, Ευ. Μουτσόπουλος, Enrico Berti, Α. Κουλουμπαρίτης και Δ. Σφενδόνη-Μέντζου.

Το απόγευμα, στην Ακαδημία Πλάτωνος, σ' ένα χώρο ειδικά, πραγματοποιήθηκε συνε-

δρίαση για τη σχέση της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας με τη σύγχρονη εποχή. Ο Ιταλός καθηγητής Enrico Berti σε μια σημαντική ομιλία του απέδειξε ότι οι θεμελιώδεις έννοιες στη σύγχρονη θεωρία και μεθοδολογία των επιστημών προέρχονται από το έργο του Αριστοτέλη, ειδικά στη Λογική και τη Βιολογία.

Στις 7 Αυγούστου οργανώθηκαν σημαντικές συνεδριάσεις για την Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία με πρόεδρο τον Βασίλη Καρασμάνη και εισηγήσεις, του Χάρη Ταμπάκη για το χρόνο στον Αριστοτέλη και, του Παντελή. Τσελεμάνη για το Ζ του βιβλίου *Μετά τα φυσικά*. Στη συνεδρίαση για την Αισθητική και φιλοσοφίες της τέχνης, η Μ. Παλτζή ευερεστέ το ερώτημα αν μπορεί να ταυτιστεί η Τέχνη με την Ηθική.

Στην Πνύκα, το απόγευμα, το θέμα Η φιλοσοφία ως πρακτική σοφία ανέπτυξε ο διαπρεπής Έλληνας καθηγητής του Πρίνστον, Αλέξανδρος Νεχαμάς, τονίζοντας ότι ένας κοινός άνθρωπος από το φιλοσοφικό λόγο μπορεί να μάθει να θέτει ερωτήματα και να τα θέτει σωστά.

Στις 8 Αυγούστου το πρωί πραγματοποιήθηκε μια συνάντηση της ελληνικής με την κινεζική φιλοσοφία, με οργανωτές τον Ι. Ποττάκη, τον Κ. Βουδούρη και Ε. Πρωτοπαπαδάκη. Σημαντική συμβολή ήταν η παρουσία της ελληνικής φιλοσοφίας από τους Προσωκρατικούς μέχρι σήμερα και η συγκριτική παρουσίαση της ελληνικής και κινεζικής Λογικής από τον Κ. Δημητρακόπουλο. Από τους Κινέζους μίλησαν ο Είε Ντικούν και ο Εία Τσεν. Τετράωρη τιμητική συνεδρίαση έγινε για τον Ακαδημαϊκό Ε. Μουτσόπουλο, την οποία οργάνωσαν οι Αθ. Γλυκοφρύδη-Λεοντσίνη και η Γεωργία Αποστολοπούλου. Μίλησαν για τη συμβολή του τιμώμενου στην ελληνική φιλοσοφία, οι οργάνωτριες και ο Πρύτανης του ΕΚΠΑ Θ. Πελεγρίνης, Α. Κουλουμπαρίτης, Ελ. Λεοντσίνη, Νίκη-Χαρά Μπανάκου, Δ. Σφενδόνη-Μέντζου κ.ά.

Σημαντική προσφορά ήταν η συνεδρίαση για τη φιλοσοφία του Κορνήλιου Καστοριάδη, με ομιλητές μεταξύ άλλων, τους Ι. Πρελορέντζο, Ν. Σέργη και Βρ. Κάραλη. Ο γνωστός φιλόσοφος Anthony Long προήδρευσε στη συνεδρίαση για την Ελληνιστική φιλοσοφία που περιελάμβανε εισηγήσεις για τον Επίκουρο, Λουκρήτιο, Σενέκα, Στωικούς.

Αξιόλογες συνεδρίες ήταν με τον G. A. Kohen για τον Μαρξισμό και τη Φιλοσοφία της Επιστήμης με τους Β. Καρακώστα και Δημ. Πατέλη. Το βράδυ, στην υπαίθρια συνεδρίαση στην Καλλιρόη (Αγία Φωτεινή), μίλησε η Μυρτώ Δραγώνα-Μονάχου με θέμα «Έρως, ένας ανέλπιστος θεός στη στωική κοσμοπόλη».

Στις συνεδρίες της 9^{ης} Αυγούστου συναντούμε αξιόλογες εισηγήσεις, όπως της Στ. Νικολή, για τις *a priori* και *a posteriori* έννοιες στη φιλοσοφία του Kant, της Κατ. Πετροπούλου, για την έννοια του «ενυπόστατου» στον Λεόντιο Βυζάντιο και της Ζαφείρας Καμπούρη, για τη δυνατότητα κυριαρχίας του θρησκευτικού συγκρητισμού στην αρχαία Ελλάδα. Στο Λύκειο του Αριστοτέλη αναπτύχθηκαν δύο σημαντικά θέματα, από τον Θ. Σκαλτσά, καθηγητή στο Ηνωμένο Βασίλειο, «Οι προκλήσεις από την ηθική της Αρετής του Αριστοτέλη» και από τον Κ. Καλιμτζή «Η αντίληψη του Αριστοτέλη για τη σχολή και τον νου ως τρόπο ζωής».

Την τελευταία ημέρα, 10 Αυγούστου, η πιο σημαντική συνεδρίαση ήταν για τη Φιλοσοφία στη νεότερη και σύγχρονη Ελλάδα» και πραγματοποιήθηκε στην Aula. Μίλησαν, η Γ. Αποστολοπούλου για τον «Νεοκαντιανισμό και Νεοπλατωνισμό στη Νεοελληνική Φιλοσοφία» και ο Κων. Πέτσιος «Συνέχειες και ασυνέχειες ανάμεσα στη νεοελληνική και ευρωπαϊκή φιλοσοφία».

Σπύρος Τουλιάτος

Θα ήθελα με την ευκαιρία να επισημάνω τη χαώδη διάσταση του Συνεδρίου, η οποία σπάνια έδωσε ευκαιρίες πραγματικής ανταλλαγής απόψεων και γόνιμου διαλόγου. Μάλλον έλειψαν οι ουσιαστικές φωνές και οι σημαντικοί λόγιοι στο πεδίο της αρχαίας φιλοσοφίας. Αντίθετα, πολυπληθής ήταν η παρουσία ασιατών, ιδιαίτερα ινδικής και κινεζικής καταγωγής, οι οποίοι προσέθεσαν το δικό τους χρώμα στα πράγματα. Όσον αφορά την προσωπική μου συμβολή, ευτύχησα να μιλήσω σε πλήρες αμφιθέατρο, παρά τη δύσκολη ώρα, και ας πούμε ότι δέχτηκα εύστοχες ερωτήσεις, οι οποίες προκάλεσαν έναν ενδιαφέροντα διάλογο. Αυτό θεωρώ το μοναδικό μου κέρδος.